OPINII FUNDAMENTALE

Poate oare fi federalizată Moldova?

Pe globul pămîntesc trăiesc peste 2 mii de popoare. Circa 320 din ele au o populaţie de peste 1 milion de locuitori. Însă pe planetă avem doar circa 190 de state. Chiar un aşa popor numeros cum sînt curzii — circa 23 milioane de oameni — nu-şi are pînă în prezent statul naţional. Nu-şi au statul lor şi 5 milioane de scoţieni, ce populează compact de mai multe secole nordul Mării Britanii.

În acest context pare cel puţin stranie pretenţia unor grupuri etnice de a-şi crea state naţionale pe teritoriul istoric al Moldovei. Doar în raioanele de pe malul stîng al Nistrului, pînă la cotropirea lui de către imperiul rus în 1792, nu există nici o localitate rusească. Majoritatea absolută a populaţiei — circa 90% — o alcătuiau moldovenii. Din toate materialele recensămintelor efectuate pînă la războiul ruso-turc din 1806—1812 nici un document nu înregistrează existenţa populaţiei găgăuze în raioanele de sud ale Basarabiei. Abia în primăvara anului 1812 autocraţia ţaristă, încălcînd cu brutalitate angajamentele luate faţă de Moldova de către Petru I şi alţi ţari ai Rusiei, transferă din Bulgaria şi alte ţări europene grupuri mari de colonişti, care trebuiau să servească pe viitor imperialismului rus drept sprijin de nădejde în lupta împotriva viitoarelor mişcări de eliberare naţională a băştinaşilor. Printre aceşti colonişti au fost şi găgăuzi.

În practica mondială nu sînt înregistrate cazuri cînd un oarecare popor ar crea pe teritoriul său etno-istoric formaţiuni naţional-statale pentru grupurile etnice ce le-a adăpostit pe parcursul secolelor.

În Franţa trăiesc 1.100 mii de italieni, 860 mii de portughezi, 817 mii de algerieni, dar Franţa nu creează formaţiuni statale pentru aceste grupuri etnice. Cu toate că S.U.A. este un stat federativ, nici un grup etnic de pe teritoriul acestei ţări (ruşi în S.U.A. trăiesc circa 1 milion de oameni, ucraineni — în jur la o jumătate de milion etc.) nu-şi are formaţiunea sa naţional-statală. În general, în conformitate cu principiile dreptului internaţional, grupurilor etnice li se acordă doar dreptul la dezvoltare liberă, adică la autonomie naţional-culturală: dreptul la limbă, cultură, învăţămînt, presă, asociaţii naţional-culturale, partide politice etc.

Includerea cercurilor diriguitoare ale unor grupuri etnice din Moldova în lupta pentru federalizarea republicii s-a conturat în procesul de destrămare a fostului imperiu sovietic. S-a pus în mişcare, prin urmare, acel mecanism, ce a fost pregătit cu multă abilitate de către autocraţia ţaristă şi apoi de regimul bolşevic de la 1792—1812 pînă la 1989 pentru a contracara mişcarea moldovenilor spre suveranitatea de stat şi independenţă politică pe arena internaţională.

Scopul urmărit de adepţii federalizării Moldovei e dezmembrarea republicii noastre şi crearea unui statut juridic, ce ar permite pe o bază oficială ruperea din teritoriul ei a unor noi spaţii geografice. Adică se urmăreşte în mod vădit efectuarea celei de-a patra dezmembrări forţate a teritoriului etno-istoric al moldovenilor (1775, 1812, 1940). Să ne amintim că deja în noiembrie 1990 V. Rîleakov, prin interviul acordat ziarului «Molodeji Moldovî», a instigat populaţia din Cahul şi unele raioane din nordul republicii să creeze noi republici în Moldova şi s-o federalizeze. Să vedeţi ce paradox. Cînd în 1990 se punea problema ca U.R.S.S. să devină confederaţie, V. Iovv, A. Safonov şi alţi deputaţi de factură şovină militau cu ardoare pentru un centru imperial sovietic puternic. Cît priveşte mica Moldovă, însă, deputatul V. Solonari deja în februarie 1991 dorea ca republica să fie chiar o confederaţie. Şi I. Smirnov în noiembrie 1991 opina pentru o confederaţie. Un imperiu enorm ce cuprindea 22.403 mii km² trebuia păstrat intact, iar un stat cu un teritoriu de numai 83,7 mii km² trebuie transformat în confederaţie! Aceasta a fost şi continuă să fie logica cercurilor imperial-şovine.

Dacă analizăm istoria constituirii statelor federative, vom observa că federalizarea în majoritatea absolută a cazurilor nu a însemnat dezmembrarea statelor unitare. Dimpotrivă, federalizarea a servit drept suport pentru procesul de unificare a popoarelor. Dacă în trecut pe teritoriul Germaniei existau mai multe state independente, apoi graţie procesului federalizării s-a constituit Germania contemporană, cu o economie şi cultură avansată. Federalizarea a dus şi la unirea fostelor colonii ale Angliei din America de Nord în cadrul S.U.A..

Specialiştii în materie consideră că de dreptul de a fi subiect al unei federaţii pare a dispune nu orice teritoriu sau grup de oameni. Oleg Rumeanţev, secretarul Comisiei Constituţionale a Federaţiei Ruse, în toamna anului 1991 era împotrivă ca orice formaţiune naţional-statală să devină subiect al Federaţiei Ruse. El spunea că nu fiece unitate administrativ-teritorială va fi proclamată republică, ci numai acele părţi componente ale Rusiei, ce sînt compact populate de o anumită comunitate etnică şi dispun de un mare potenţial demografic şi economic. Analiza potenţialului uman şi economic al subiecţilor federaţiilor ţărilor civilizate confirmă acest percept. Multe subiecte ale Germaniei Federative întrec cu mult după teritoriu, numărul populaţiei şi potenţialul economic întreaga Moldovă: Westfalia de Nord-34,1 mii km² şi 17 mln. locuitori, Baden-Wurttemberg — 35.7 mii km² şi 9 mln. locuitori, Saxonia de Jos — 47,4 mii km² şi 7,2 mln. locuitori, Bavaria — 70,5 mii km² şi 10,8 mln. locuitori.

E locul să constatăm că anumite forţe politice ale Rusiei tind să transforme Rusia din stat federativ în stat unitar. Pe această platformă se situa în toamna anului 1991 fracţiunea parlamentară «Smena». Deputatul poporului din Federaţia Rusă Nicolai Pavlov consideră că Rusia numai în aspect pur formal e stat federativ, iar în realitate e stat unitar şi trebuie şi pe viitor să rămînă unitar. Un alt deputat, Andrei Golovin, trata organizarea federativă a Rusiei ca dăunătoare pentru viitorul ţării. Federalizarea Rusiei, conform concepţiei deputatului, ar conduce inevitabil la destrămarea Rusiei.

Ei nu sînt unici în aceste doleanţe. Să ne amintim că în timpul congresului VI al deputaţilor din aprilie a. c. majoritatea parlamentarilor ruşi au votat la început pentru ca fosta R.S.F.S.R. să poarte numai denumirea «Rusia».

E cazul să punem firească întrebare: de ce oare un stat enorm, cum e Federaţia Rusă, ce se întinde pe o suprafaţă de 17.075 mii km² şi înglobează 147 milioane de locuitori, trebuie să fie păstrat, iar o mică republică, cum e Moldova, ce cuprinde numai 33,7 mii km² şi 4,335 milioane de locuitori, trebuie transformată în confederaţie?!

Ar fi bine ca înainte de a proceda la rezolvarea acestei probleme complicate să analizăm experienţa statelor civilizate. Spania e un stat multinaţional. Pe teritoriul ei, în afară de spanioli (castilieni), istoriceşte s-au constituit şi alte popoare: catalonii, galisienii, bascii etc. Atît constituţia Spaniei, cît şi alte acte legislative concrete iau sub protecţia lor dezvoltarea fiinţei naţionale a acestor popoare. În acelaşi timp art. 2 al Legii fundamentale a Spaniei stabileşte: «Constituţia e bazată pe unitatea de nezdruncinat a naţiunii spaniole...».

De ce atunci ar trebui ca noi să permitem o nouă dezmembrare a Moldovei? De ce ar trebui să admitem ruperea cu forţa din trupul republicii a unor teritorii naţionale populate cu sute de mii de moldoveni? Oare nu ne dăm seama că prin aceasta vom ajuta cercurile imperial-şovine să-i deznaţionalizeze mai uşor şi să-i rusifice? Poate e mai bine să le amintim doritorilor ruşi de federaţii că pămînteanul şi conaţionalul acestora, Gh. Nikerov, candidat în drept, colaborator ştiinţific la Institutul S.U.A. şi Canadei din Moscova, la 12 decembrie 1991, în paginile ziarului «Rossiiskaia gazeta», în baza analizei experienţei ţărilor multinaţionale dezvoltate, a ajuns la concluzia că «cea mai eficace variantă de rezolvare a problemei naţionale este autonomia naţional-culturală nelimitată».

V. DUBROVSCHI,
candidat în istorie.